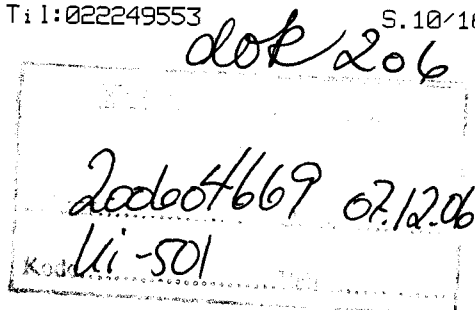




DEN NORSKE KIRKE

Nord-Hålogaland biskop



Kultur- og kirkedepartement
Boks 8030 Dep
0030 OSLO

Dato: 04.12.2006

Vår ref: 06/259-11 SIS

Deres ref:

NOU 2006:2 - Staten og Den norske kirke - høringssvar

Premisser og hovedstandpunkt

NOU 2006: 2 – Staten og Den norske kirke dreier seg om hvordan staten skal organisere sitt forhold til Den norske kirke. Det er like fullt viktig for meg å sette ord på noen viktige premisser om hvordan kirken i fremtiden skal være, da disse ligger til grunn for min høringsuttalelse. Som biskop i Nord-Hålogaland bispedømme finner jeg det også riktig å gi kirken på Svalbard og samisk kirkeliv egne avsnitt.

Premisser

Jeg vil begynne med å peke på at Den norske kirkes oppslutning i befolkningen og dens historiske og aktuelle betydning for kultur og samfunnsliv begrunner at den i sin relasjon til staten fortsatt gis en viss særstilling i forhold til andre tros- og livssynssamfunn. Videre er det en helt nødvendig forutsetning at staten også i fremtiden vil føre en aktiv, offensiv og støttende tros- og livssynspolitik. Dette innebærer at staten også i fremtiden må ta ansvar for finansiering av tros- og livssynssamfunns virksomhet. En offentlig finansiering er nødvendig hvis tros- og livssynsfriheten skal kunne sikres reell frihet til å utøve sin tro og sitt livssyn. Det er også nødvendig for at Den norske kirke kan gi et landsdekkende basistilbud på hvert et sted i landet. Dette basistilbud inkluderer kirkelig undervisning, diakoni, kirke musikk og annet menighetsbyggende arbeid. Denne offentlige finansiering må videre gi mulighet for å videreutvikle samisk kirkeliv særlig, men også det kvenske. Særlige strukturer som ikke naturlig kan organiseres som vanlige lokumenigheter, må også gis finansiell og praktisk mulighet til å kunne fortsette sin virksomhet. Her tenkes det på Sjømannskirken og deres arbeid for nordmenn over hele kloden. Innenlands vil det dreie seg om Døvekirken, kirken på Svalbard og spesialprestetjenesten.

Øvrige premisser er at Den norske kirke fortsatt skal være en åpen og inkluderende folkekirke med en demokratisk struktur, med dåp som eneste medlemskriterium og med den lokale menighet som grunnnivå og basis.

Hovedstandpunkt

Jeg mener at det nå er på tide å ta et nytt skritt i den kirkelige reformprosessen og endre forholdet mellom staten og Den norske kirke. Det er den samme kirke som skal videreføres og som fortsatt vil være til stede i alle lokalsamfunn. Selv om relasjonene

mellom staten og Den norske kirke endres, vil det være kontinuitet i forholdet mellom kirken og dens medlemmer, lokalsamfunn og storsamfunn. Kirken skal ikke tas fra folk. Det er relasjonene til staten som må endres, ikke tilhørigheten til folket.

Forholdet mellom staten og Den norske kirke må i fremtiden ta hensyn til at tros- og livssynsfrihet også er en kollektiv rettighet, og jeg går inn for at Den norske kirke organiseres som en lovforankret folkekirke. Dette innebærer at det direkte statlige kirkestyret avvikles, og de grunnlovsbestemmelser som hjemler dagens statskirkeordning, oppheves. Den norske kirke blir et eget rettssubjekt som ved sine valgte organer selv fastsetter sin kirkeordning. En tilknytning mellom staten og Den norske kirke opprettholdes ved at Den norske kirke gis et særskilt lovgrunnlag. Dette må utformes slik at kravet om ikke-diskriminering av andre tros- og livssynssamfunn ivaretas. Retten til å utnevne biskoper og proster, og annen myndighet som i dag ligger til det statlige kirkestyret, overføres som en konsekvens av dette til kirkelige organer.

Statens oppgave blir å ivareta hensynet til tros- og livssynsfriheten, styrke Den norske kirke som trossamfunn og folkekirke, og fremme tros- og livssynssamfunns rolle i det offentlige rom. Dette gjøres best ved å anse tros- og livssynsmangfoldet som et ønsket og positivt fellesgode som gir grunnlag for en finansiering over offentlige budsjetter.

Kirken på Svalbard

Organiseringen av det kirkelige tilbudet på Svalbard er en unik konstruksjon, formet ut fra de helt spesielle behov og forutsetninger som samfunnet der byr på.

Svalbardtraktaten forplikter Norge til å likebehandle traktatstatenes borgere i næringsøyemed, men gir ingen forpliktelse til å sikre religiøs betjening for de av traktatstatenes borgere som befinner seg på øygruppen. Kirken på Svalbard har like fullt valgt å påta seg ansvar for betjening av troende i flere kirkesamfunn enn Den norske kirke, og det har bidratt til bedre kontakt mellom de ulike bosetningene. Dette er en strategi som norske myndigheter bekreftet i Stortingsproposisjon nr. 1/2003, som beskriver Svalbard kirke slik: "*Svalbard kirke betjener alle som bor på øygruppa. Foruten den norske bosetningen i Longyearbyen og Ny-Ålesund, befolkningen i Barentsburg og den polske befolkningen i Hornsund, besøkes også regelmessig innbyggerne i Svea og fangstmenn og andre overvintrere rundt om på Svalbard. Kirken har som mål at også utenlandske bosatte på Svalbard skal få tilgang på kirkelige tjenester. Man søker å legge praktisk til rette for at befolkningen i Barentsburg og polakkene i Hornsund kan betjenes av prester tilhørende deres eget trossamfunn*".

Denne målsetting og praksis går langt ut over det et vanlig menighetsråd vil ha som sitt normale ansvarsområde, men er svært viktig for Svalbardsamfunnet som helhet. Det antas også at strategien er en ønsket del av den norske tilstedeværelse på Svalbard.

Jeg går derfor ikke inn for å gjøre kirkerådet i Longyearbyen til et ordinært menighetsråd i Den norske kirke, da dette vil gi et for snevert fokus for kirken på Svalbard. Jeg går inn for at dagens ordning opprettholdes ved eventuelle endrede relasjoner mellom stat og kirke. Dette betyr at kirken på Svalbard fortsatt bør finansieres direkte av Polaravdelingen i Justisdepartementet, at kirkebygget i Longyearbyen fortsatt bør anses som eid av staten og at soknepresten fortsetter som den økonomiske og operative ansvarlige leder for den kirkelige tjeneste på Svalbard under tilsyn av Nord-Hålogaland biskop.

Samisk kirkeliv

Både staten og Den norske kirke har en særskilt forpliktelse overfor samene som urfolk. Det er uttalte behov for å ivareta nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk språk og tradisjoner i gudstjenesteliv og i alt kirkelig arbeid. I tillegg er det et sterkt behov for å satse på ungdomsarbeid og å rekruttere og utfordre i samiske miljøer til tjeneste i kirken.

De flerspråklige forpliktelser medfører i seg selv økte kostnader. Det er følgelig særskilt viktig og nødvendig at det uansett kirkeordning sikres et ansvarlig ressursgrunnlag for å dekke dette behov og for videreutvikling av samisk kirkeliv.

Kommentarer til vedlagte spørreskjema

1. Hvilke overordnede prinsipper bør ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken?

Staten må også i fremtiden føre en aktiv, offensiv og støttende tros- og livssynspolitikk, minst på nivå med det den gjør det i dag. Dette betyr at tro og livssyn må gis en legitim og naturlig rolle i det offentlige rom, også i lokalsamfunnet. Det betyr også at ingen skal stenges ute fra deltakelse i tros- og livssynssamfunn av økonomiske årsaker. Det er en forutsetning at Den norske kirke også i fremtiden skal kunne gi et landsdekkende basistilbud, med utgangspunkt i soknet.

Staten må i tillegg ha religionsfrihet som overordnet prinsipp for sin politikk på dette området. Dette gjelder både individuelt for alle landets innbyggere og kollektivt for alle tros- og livssynssamfunn, inklusive Den norske kirke.

2. Den norske kirke som statskirke

Jeg mener at den lovforankrede folkekirke jeg går inn for, kan betegnes som en fortsatt statskirke. Men avkrysningsmulighetene i spørreskjemaet er så begrensede at jeg krysser av både på at statskirken bør fortsette og at den bør forankres i en egen lov.

3. I hvilken lov bør Den norske kirke være forankret?

Jeg mener altså at relasjonene mellom stat og kirke må endres og går inn for at Den norske kirke skal organiseres som en lovforankret folkekirke. Tiden er nå inne til å selvstendiggjøre kirken juridisk og faktisk og dermed avvike det direkte, statlige kirkestyret. Modellen lovforankret folkekirke vil gi Den norske kirke et definert forhold til staten som er annerledes enn de andre tros- og livssynssamfunnene. Jeg mener som sagt at også dette er en statskirkevariant, men med løsere bånd mellom stat og kirke. Med henvisning til de tette relasjoner mellom folk og kirke både historisk og nå i vår tid, mener jeg at staten også i fremtiden må gi Den norske kirke mulighet til å løse flere nasjonale oppgaver. Dette vil kunne være Sjømannskirken og deres arbeid for nordmenn over hele kloden. Innenlands vil det dreie seg om, Døvekirken, kirken på Svalbard og spesialprestetjenesten, samt markering av nasjonale begivenheter.

4. Hvordan bør Den norske kirke finansieres?

Den norske kirke skal også i fremtiden ha et landsdekkende basistilbud for sine medlemmer. En slik tilstedeværelse koster ekstra ressurser slik vårt land er sammensatt, men kun ved å være til stede lokalt kan kirken være kirke for alle i landet. Kirken skal være tilstede lokalt og ingen skal miste sin lokale tilhørighet. Dette tilsier at kirken også i fremtiden blir offentlig finansiert fullt ut. Vi har i Norge ingen tradisjon for at kirken har egen beskatningsmyndighet, slik som i Sverige og Finland. Ressurser til kirken – og tilsvarende for andre tros- og livssynssamfunn – må komme som bevilgning fra stat og

kommune. Vi får en delt finansiering ved at personalkostnadene finansieres av staten og driften av kirkene finansieres av kommunen. Det betyr at vi får mer statskirke og mindre kommunekirke på dette punkt.

Ressursene til kirken har alltid vært en del av det offentlige skattøre, uten at dette har kommet direkte frem på skatteseddelen. Dette kan betegnes som en uspesifisert livssynsavgift. Jeg vil derfor peke på muligheten for å innføre en synlig livssynsavgift som alle må betale. Livssynsavgift som dette praktiseres på Island.

5. Hvordan bør valgordningene og demokratiet være dersom statskirkeordningen avvikles?

Kirkestyre er alle medlemmers ansvar. Dåp må være eneste kriterium for medlemskap med tilhørende stemmerett og valgbarhet. Det kirkelige demokrati må styrkes ved gjennomtenkte valgordninger og forhøyet valgdeltakelse. Dette gjelder uansett hvilken kirkemodell som velges i fremtiden. Prinsippet med å knytte de kirkelige valg til samme sted som de offentlige valg er imidlertid problematisk med tanke på at det å være norsk og det å være medlem av Den norske kirke ikke er ett og det samme. Men å legge valgene til samme tid, men i andre lokaler burde ikke bryte med likebehandlingsprinsippet overfor alle tros- og livssynssamfunn.

Jeg går inn for direkte valg til menighetsråd, men ikke til bispedømmeråd. Kirkemøtet bør sammensettes slik som i dag.

6. Dersom statskirkeordningen avvikles, hva bør i så fall stå i § 2 (eller i en annen paragraf) i Grunnloven i tillegg til prinsippet om religionsfrihet?

Grunnlovens § 2 bør i så fall bli en verdiparagraf der det uttrykkes at vi i dette landet har et kristent og humanistisk verdigrunnlag for samfunnet. Jeg slutter meg til forslaget til ordlyd fra stat-kirke-utvalgets flertall:

Den kristne og humanistiske Arv forbliver Statens Værdigrundlag.

I tillegg ønsker jeg å grunnlovsfeste statens ansvar for en aktiv, offensiv og støttende tros- og livssynspolitikk, og gir min støtte til følgende ordlyd fra stat-kirke-utvalgets flertall som alternativ til dagens § 16:

Det påhviler Statens Myndigheter at legge Forholdene til Rette for at Den norske Kirke og andre Tros- og livssynssamfund gives Adgang til at udøve deres Virksomhed i Henhold til deres Egenart.

7. Hvem bør ha ansvaret for gravferdsforvaltningen?

Den norske kirke forvalter gravferdsordningen på vegne av hele befolkningen i landet. Med en utvikling der det blir et stadig større religions- og livssynsmangfold, mener jeg at det er riktig at kommunen som livssynsnøytral instans overtar dette forvaltningsansvaret.

8. Hvem bør eie og forvalte kirkebyggene?

Historisk sett har kirken lokalt alltid eid sine kirkebygg. Før de lokale menigheter ble selvstendige rettssubjekter for ti år siden var det riktignok kommunene som stod som eiere, men da som egnet rettssubjekt på vegne av lokalmenigheten. Etter min mening er det soknene som selvstendige rettssubjekt som eier kirkene.

Når det gjelder det økonomiske ansvaret for byggene, bør det ved endrede relasjoner mellom stat og kirke være den lokale kommune som har det økonomiske ansvaret for drift, vedlikehold og bygging av kirker. Dette vil sikre en fortsatt dialog og kontakt

mellom kirke og kommune lokalt, og vil kunne gjennomføres ved en bevilgningsøkonomi der stat og kommune fortsetter med et delt ansvar for kirkens økonomi.

For noen kirkebygg må det etableres egne ordninger. Et kirkeantikvarisk fond bør etableres for å gi ekstra tilskudd til fredede og verneverdige kirkebygg i drift. Det bør gis tillatelse til at kirkebygg som står igjen på fraflyttede steder, blir flyttet for å kunne tas vare på og få nytt liv der folk i området nå bor.

Når det gjelder Opplysningsvesenets fond betrakter jeg dette som et kirkelig fond som består av det som tidligere har vært kirkelig eiendom. Fondet bør overføres til Den norske kirke ved endrede relasjoner mellom stat og kirke.

Med vennlig hilsen


Per Oskar Kjølås
biskop

Sigurd Skollevoll
stiftskapellan/rådgiver
Direkte innvalg: 77 60 39 82

Kopi: Kirkerådet

Vedlegg: Utfylt svarskjema

Staten og Den norske kirke – Spørsmål til høringsinstansene

Navn på høringsinstans: Nord-Hålogaland biskop

Type høringsinstans

- ☐ Kommune
- ☐ Menighetsråd/kirkelig fellesråd/bispedømmeråd
- ☒ Prest/biskop
- ☐ Tros- eller livssynssamfunn utenfor Den norske kirke
- ☐ Frivillig organisasjon innenfor Den norske kirke
- ☐ Annen offentlig instans
- ☐ Annen privat instans

1. Hvilke overordnede prinsipper bør ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken?

Svar:

- En aktiv, offensiv og støttende tros- og livssynspolitik
- Religionsfrihet
- Den norske kirke skal kunne gi et landsdekkende basistilbud, med utgangspunkt i soknet

2. Den norske kirke som statskirke:

- ☒ Bør fortsette
- ☐ Bør avvikles
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

3. I hvilken lov bør Den norske kirke være forankret?

- ☐ Grunnloven
- ☒ Egen kirkelov vedtatt av Stortinget
- ☐ Lov om trossamfunn
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

4. Hvordan bør Den norske kirke finansieres?

- ☐ Gjennom medlemsavgift
- ☐ Medlemsavgift med noe støtte fra det offentlige
- ☐ Støtte fra det offentlige og med noe medlemsavgift
- ☒ Offentlig finansiering uten medlemsavgift
- ☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

5. Hvordan bør valgordningene og demokratiet være dersom statskirkeordningen avvikles?

- ☒ Valgordningene bør være som i dag
☐ Øke bruken av direkte valg til kirkens besluttsende organer
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Eventuelle andre ordninger:

- Valgordningene må styrkes, slik at valgdeltakelsen blir større

6. Dersom statskirkeordningen avvikles, hva bør i så fall stå i § 2 (eller i en annen paragraf) i Grunnloven i tillegg til prinsippet om religionsfrihet?

(Her kan du/dere sette kryss på ett eller flere alternativer)

- ☐ Ingen tillegg
☐ De politiske prinsipper som statsforfatningen bygger på; så som demokrati, rettstaten og menneskerettighetene
☒ Det kristne og humanistiske verdigrunnlaget
☐ Det humanistiske verdigrunnlaget
☐ At Den norske kirke er en evangelisk-luthersk kirke
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

Eventuelt annet:

- Det påhviler Statens Myndigheter at legge Forholdene til Rette for at Den norske Kirke og andre Tros- og livssynssamfund gives Adgang til at udøve deres Virksomhed i Henhold til deres Egenart

7. Hvem bør ha ansvaret for gravferdsforvaltningen?

- ☐ Den lokale kirke (menighetsråd eller kirkelig fellesråd)
☒ Kommunen
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare

8. Hvem bør eie og forvalte kirkebyggene?

- ☐ Den lokale kirke bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
☒ Den lokale kirke bør eie kirkebyggene, og kommunen bør ha det økonomiske ansvaret
☐ Kommunen bør eie kirkebyggene og ha det økonomiske ansvaret
☐ Vet ikke / ønsker ikke å svare